

-ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ-**Μάρτιν Τζέυ****Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ
ΦΑΝΤΑΣΙΑ**

Μια ιστορία της Σχολής της
Φρανκφούρτης & του Ινστιτούτου
Κοινωνικής Έρευνας
1923-1950

ISBN: 960-221-190-3

Σχ. 17x24, σελ. xlii + 384

Α΄ έκδοση: Νοέμβριος 2009

Τιμή 30,00 € (χωρίς ΦΠΑ)

Προοίμιο: Max Horkheimer

Πρόλογος του συγγραφέα για τη νεότερη έκδοση του 1996

Πρόλογος, μετάφραση: Φώτης Τερζάκης

Επιμέλεια: Κ. Λιβιεράτος, Γ. Σαγκριώτης

Η κλασική μελέτη του μνημειώδους πνευματικού, πολιτιστικού αλλά και πολιτικού εγχειρήματος που αποτέλεσε η «Σχολή της Φρανκφούρτης». Ανασύνθεση των πρώτων χρόνων του Ινστιτούτου Κοινωνικής Έρευνας στη Γερμανία και της περιόδου της εξορίας του στις ΗΠΑ – με επιλεκτικές προβολές στη μετέπειτα ιστορία του πίσω στην Ευρώπη. Πολυδιάστατη εξιστόρηση της ζωής και ανασύνθεση των ιδεών και του έργου σημαντικών φυσιογνωμιών της σύγχρονης σκέψης όπως ο Χορκχάιμερ, ο Αντόρνο, ο Μπένγιαμιν, ο Μαρκούζε, ο Φρομ, ο Λόβενταλ, και πολλοί άλλοι.

«... Σήμερα, η τεράστια δημοσιότητα των γραπτών τους μας κάνει να ξεχνάμε πόσο πρόσφατο γεγονός ήταν η “ανακάλυψη” και η συνακόλουθη κανονικοποίησή τους στο φιλοσοφικό πάνθεο του αιώνα. Σ’ αυτήν την “ανακάλυψη” υπάρχει ένα βιβλίο που έπαιξε ανυπολόγιστα σημαντικό ρόλο: είναι ακριβώς Η διαλεκτική φαντασία του Μάρτιν Τζέυ, που έχουμε τη χαρά να παρουσιάζουμε σήμερα στα ελληνικά.

Ανάμεσα σε όλους τους τόμους που έχουν γραφτεί για τη Σχολή της Φρανκφούρτης και που σήμερα έχουν κομβική θέση στη σχετική βιβλιογραφία, το βιβλίο του Τζέυ μπορεί να χαρακτηριστεί αρχετυπικό ...

Το βιβλίο εστιάζει στα ίδια τα πρόσωπα αναδεικνύοντάς τα σε ένσαρκες παρουσίες, ανθρώπους που ο αναγνώστης νιώθει ότι συνάντησε πραγματικά, συνομίλησε μαζί τους και είδε μικρές ανθρώπινες στιγμές τους, μακριά από τη φετιχισμένη ηχώ των ονομάτων. Ζωντανεύει ένα πλήθος μικροπεριβάλλοντα, οικογενειακές σχέσεις, πνευματικούς κύκλους και επιρροές, κρατώντας πάντα στο βάθος σταθερή την ευρύτερη ιστορική εικόνα. Πάνω απ' όλα, συλλαμβάνει τις ιδέες εν τη γενέσει τους, φωτίζει την ασυνείδητη προϊστορία τους, τις ακολουθεί σε όλα τα βήματα της διαμόρφωσής τους, εκεί που τέμνεται η ατομική βιογραφία με τον ιστορικό ορίζοντα μιας εποχής, καθιστά ορατές τις δυνάμεις, τη βία, αν θέλετε, που τις επέβαλε και τις έκανε αναπόδραστες τη συγκεκριμένη στιγμή στους συγκεκριμένους ανθρώπους ...

Δεν υπάρχει σύγγραμμα προσφορότερο για μια εισαγωγική γνωριμία με αυτό το ρεύμα ιδεών, ούτε πέτυχε ποτέ κανένας άλλος μια τόσο απλή, ωστόσο πιστή και περιεκτική, έκθεση αυτής της φιλοσοφίας σε όλες τις πολλαπλές και αλληλένδετες πτυχές της. Απ' αυτήν την άποψη, μπορεί να αποτελέσει μοναδικό παιδαγωγικό σύγγραμμα –αυτό είναι ίσως το μυστικό της αντοχής του στο χρόνο- ενώ για τον ειδικό μελετητή παρουσιάζει πάντα έναν τέτοιο πλούτο πραγματολογικών λεπτομερειών που κρατάει αδιάπτωτο μέχρι τέλους το ενδιαφέρον ...»

ΦΩΤΗΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ (από τον Πρόλογο για την ελληνική έκδοση)

«... Η διαλεκτική φαντασία είχε σίγουρα γραφτεί με την ελπίδα να μεταδώσει το απτό εκείνο αίσθημα της έξαψης και της υπόσχεσης που ένιωθα καθώς έφερνα στο φως και προσπαθούσα να ξεδιαλύνω ένα τόσο ριζικά ασυνήθιστο και προκλητικό σώμα έργων. Μολονότι η ακριβής ιστορική στιγμή των κεντρικών φυσιογνωμιών της Σχολής είχε όντως παρέλθει (στο βαθμό που το κύριο έργο τους είχε ήδη γραφτεί και πολλοί δεν ζούσαν πλέον), μου φαινόταν πως η υποδοχή και η οικειοποίηση αυτού του έργου ήταν ακόμη υπόθεση του μέλλοντος. Το βιβλίο γράφτηκε, εν μέρει τουλάχιστον, με την ελπίδα να διευκολύνει αυτή τη διαδικασία, αλλά χωρίς να ενθαρρύνει τον άκριτο δογματισμό που χαρακτήριζε τόσες άλλες προσπάθειες εγκόλπωσης της μαρξιστικής θεωρίας.

Η προσδοκία αυτή πραγματοποιήθηκε υπερβαίνοντας και τις πιο μεγαλεπήβολες φαντασιώσεις μου, καθώς η Σχολή της Φρανκφούρτης δεν άργησε να αναδυθεί στο επίκεντρο ενός έντονου, σύγχρονου όσο και ιστορικού, ενδιαφέροντος ...

Έχει σημασία για την κατοπινή μοίρα της Διαλεκτικής φαντασίας ότι η υποδοχή της Κριτικής Θεωρίας δεν εξαντλήθηκε στη φάση της ανάκτησης και αφομοίωσης του Δυτικού Μαρξισμού κατά τη δεκαετία του 1970 ... η Σχολή της Φρανκφούρτης κατάφερε να γίνει ένα διαρκές και αναπόσπαστο στοιχείο του θεωρητικού τοπίου στα τέλη του εικοστού αιώνα. Παρότι η συνοχή που εμφάνιζε ως μία μονολιθική σχολή σκέψης μπορεί να φαίνεται λιγότερο αυτονόητη σήμερα απ' ότι όταν πρωτάρχισα να γράφω την ιστορία της, οι γενικές τάσεις της Κριτικής Θεωρίας παραμένουν αναγνωρίσιμες ένα τέταρτο του αιώνα αργότερα, ακόμη κι αν το έργο της έχει υβριδιοποιηθεί και αμαλγαματωθεί με άλλες θεωρητικές κατευθύνσεις.

Ένας από τους κυριότερους λόγους για τη συνεχιζόμενη απήχηση της Σχολής της Φρανκφούρτης είναι ακριβώς ο πλούτος και η ποικιλία του έργου που συντελέστηκε υπό την αιγίδα της ...

Μια άλλη αιτία της αμείωτης δύναμης της Σχολής είναι η αξιοσημείωτη ποιότητα της δουλειάς που γίνεται από τόσους επιγόνους της, και όχι μόνο στην Ευρώπη και την Αμερική ... καμία συγκρίσιμη παράδοση σκέψης δεν κατόρθωσε να ανανεωθεί διατηρώντας τέτοιο

σφρίγος και προσφεύγοντας τόσο λίγο στην ευλαβική επανάληψη του δόγματός της όσο εκείνη της οποίας την πρώιμη ιστορία προσπάθησε να ανιχνεύσει τούτο το βιβλίο.

Υπάρχει ωστόσο και μια άλλη εξήγηση για την πεισματική επιβίωση του ενδιαφέροντος για την Κριτική Θεωρία, το οποίο της επέτρεψε να παραμείνει κραταιή ακόμη και όταν το ευρύτερο επιστημολογικό παράδειγμα του Δυτικού Μαρξισμού έχασε την ορμή του: η αναπάντεχη ανταπόκρισή της στις έγνοιες και τις αγωνίες μιας εποχής που οι απαρχές της διαφαίνονταν μόνο αμυδρά, ή και καθόλου, όταν πρωτοκυκλοφόρησε η Διαλεκτική φαντασία ...»

MARTIN TZEÿ (από τον πρόλογο στη νεότερη έκδοση του 1996)

«Όσοι συνδέθηκαν κάποτε με το Ινστιτούτο, εφόσον είναι ακόμη ζωντανοί, θα σας είναι οπωσδήποτε ευγνώμονες διότι θα αναγνωρίσουν μέσα στο βιβλίο σας μια ιστορία των δικών τους ιδεών.»

Max Horkheimer

«Ξαναδιάβασα το βιβλίο σας και εντυπωσιάστηκα ακόμη περισσότερο απ' ό,τι την πρώτη φορά. Ένα εκπληκτικό παράδειγμα επιστημοσύνης χωρίς πλήξη, αντικειμενικότητας και αγάπης για το θέμα.»

Herbert Marcuse

«Μια γοητευτική και αναντικατάστατη συμβολή στην κατανόηση της σύγχρονης ευρωπαϊκής σκέψης.»

Raymond Williams

«Ένα σημαντικό βιβλίο, πλούσιο σε νέα υλικά και μετρημένο στις κρίσεις του, που θα συμβάλει τα μέγιστα όχι μόνο στην αφομοίωση του έργου της Σχολής της Φρανκφούρτης από το σκεπτόμενο κοινό αλλά και στην αποσαφήνιση των ζητημάτων που εγείρει αυτό το έργο.»

Fredric Jameson

«Φαντασία, προσωπική εμπλοκή και εξαιρετική προσοχή στα ιστορικά γεγονότα ... Σ' αυτή την πρωτοποριακή ιστορία της Σχολής της Φρανκφούρτης ο Μάρτιν Τζέυ ... παρουσιάζει όλες τις αρετές της υπομονής, της επιμέλειας, της απλόχερης ανεκτικότητας και της αγάπης για τα δεδομένα που χαρακτηρίζουν τον αγγλοαμερικανικό εμπειρισμό.

Alasdair MacIntyre

Μια ανεκτίμητη αναδρομή στις ρίζες των πιο ζωντανών στοιχείων της σημερινής κοινωνικής σκέψης.

George Steiner

Ποια είναι η λεγόμενη Σχολή της Φρανκφούρτης; Τι κοινό έχουν μεταξύ τους προσωπικότητες τόσο μοναδικές και έργα τόσο ετερόκλητα, που εκτείνονται από τη φιλοσοφία, την κοινωνιολογία, την ψυχολογία και την πολιτική επιστήμη ως τη μουσικολογία και τη λογοτεχνική κριτική; Τι σχέση έχει η έννοια της μονοδιάστατης κοινωνίας του Μαρκούζε με το μοντέλο του κρατικού καπιταλισμού του Πόλλοκ; Ή η κριτική του Αντόρνο στη μουσική

του Στραβίνσκυ με την επίθεση του Χορκχάιμερ στη φιλοσοφική ανθρωπολογία του Σέλερ; Ή οι θέσεις του Φρομ για τον σαδομαζοχιστικό χαρακτήρα με τις κρίσεις του Λόβενταλ για την πεζογραφία του Χάμσουν; Ή ακόμη οι παρατηρήσεις του Μπένγιαμιν για τα τραυματικά σοκ που επιφέρει ο σύγχρονος τρόπος ζωής με τα πορίσματα της ψυχοκοινωνικής έρευνας για την Αυταρχική προσωπικότητα;

Ο Μάρτιν Τζέυ απαντά σε αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα, παρουσιάζοντας την ιστορία του Ινστιτούτου Κοινωνικής Έρευνας από την ίδρυσή του το 1923 στη Φρανκφούρτη και τη μετεγκατάστασή του το 1934 στις ΗΠΑ μέχρι την επιστροφή του στη Γερμανία το 1950. Αυτό που εντοπίζει ανάμεσα στους πρωτεργάτες της Κριτικής Θεωρίας είναι ένα υπόβαθρο παραδοχών και εννοιών που διαμεσολαβεί ακόμη και τις αιχμηρές διαφωνίες τους, μια κοινή θεωρητική και πρακτική στάση που συμπυκνώνει στην πιο καθαρή μορφή τους τα διλήμματα της αριστερής διανόησης στον εικοστό αιώνα.

Ήδη πριν πάρουν το δρόμο της εξορίας, οι συνεργάτες του Ινστιτούτου ήταν κατά κάποιο τρόπο εξόριστοι από τον εξωτερικό κόσμο, ως επακόλουθο της αντίστασης που επέμειναν να προβάλλουν, όσο ελάχιστοι όμοιοί τους, στις αφομοιωτικές δυνάμεις της κυρίαρχης κουλτούρας. Ίσως γι' αυτό η ζωή και το έργο τους –πτυχές που συνυφαίνονται τόσο συναρπαστικά σ' αυτό το βιβλίο– δεν έπαψαν να εμπνέουν κάθε νεότερη γενιά ριζοσπαστών διανοουμένων (από τη Νέα Αριστερά μέχρι τους «μεταμοντέρνους»), στην αναπόφευκτη αναμέτρησή της με τα ζητήματα που εκείνοι προδρομικά αντιμετώπισαν.

(Από το εσώφυλλο της έκδοσης)

Ο **Martin Jay** γεννήθηκε το 1944 στη Νέα Υόρκη. Σπούδασε στο Union College και στο Harvard. Έχει διδάξει σε πολλά πανεπιστήμια των ΗΠΑ και της Αγγλίας και από το 1982 είναι καθηγητής ιστορίας στο πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας, στο Μπέρκλεϋ. Έχει τιμηθεί με τα βραβεία της American Historical Association (1973), της Academy of Literary Studies (1986) και της American Academy of Arts and Sciences (1996). Συμμετέχει στη συντακτική επιτροπή των επιθεωρήσεων *Theory and Society* και *Cultural Critique*. Έργα του είναι: *The Dialectical Imagination, A History of the Frankfurt School and the Institute of Social Research, 1923-1950* (1973) (ελλ. έκδ.: *Η διαλεκτική φαντασία, Αλεξάνδρεια*), *Marxism and Totality: The Adventures of a Concept from Lucats to Habernas* (1984), *Adorno* (1984), *Permanent Exiles: Essays on the Intellectual Migration from Germany to America* (1985), *Fin-de-Siècle Socialism and Other Essays* (1988), *Force Fields: Between Intellectual History and Cultural Criticism* (1933), *Downcast Eyes: The Denigration of Vision in Twentieth-Century French Thought* (1993), *Cultural Semantics: Keywords of the Age* (1998), *Refractions of Violence* (2003), *Songs of Experience: Modern American and European Variations on a Universal Theme* (2004).